ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو

دادو زون پروجيڪٽ جا علائقا

لاڙڪاڻو سيوهڻ بند جي نئين سر تعمير/مرمت، سُپريو بند جي مرمت، خيرپور ناٿن شاهه ۾ گندي پاڻي نيڪال نيٽ ورڪ جي مرمت، ميهڙ ۾ گندي پاڻي جي مکيه نيڪال نيٽ ورڪ ۽ وڏي واهه جي مرمت، خيرپور ناٿن شاهه ۾ گندي پاڻي جي نيڪال نيٽ ورڪ ۽ وڏي واهه جي مرمت، سُنهري شاخ نالي جي مرمت، ککول واهه نالي جي مرمت، راڏڻ شاخ نالي جي مرمت ۽ ضلعي دادو ۾ راڏڻ شاخ ٻِي نالي جي مرمت

سنڌ فِلڊ ايمرجينسي رِي-هيبيلِيٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اِي آر پي)- اضافي ماليات

آبپاشي کاتو، حڪومتِ سنڌ

INFOTECH SOLUTIONS & CONSULTANTS

خلاصو

سنڌ فِلڊ ايمرجنسي رِي- هيبلِٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اِي آر پي) جو مقصد ٻوڏ کان بچاءُ واري نظام کي مضبوط بنائڻ، آبپاشي ۽ پاڻيءَ جي نيڪال واري سرشتي ۾ بهتري آڻڻ ۽ ننڍن ڊيمن جي مرمت ڪرڻ آهي. انهيءَ کان علاوه، هي منصوبو اوچتي ٻوڏ سبب ايندڙ تباهي کي گهٽائڻ لاءِ ننڍا نوان ڊيم/بچاءَ بند ٺاهڻ وارن ڪمن ۾ بہ شامل آهي. اميد ٿي ڪجي تہ هي منصوبو 12000000 ماڻهن جي آبادي، 1810000 گهرن ۽ 3770000 ايڪڙ پوک کي طوفاني برساتن کان بچائيندو.

هي منصوبو پنجن مکيہ جزن تي مشتمل آهي: بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ (جزو 1)، آمدني جي ذريعن لاءِ مدد ڏيڻ (جزو 2)، قدرتي آفتن جو مقابلو ڪرڻ ۽ فني مدد لاءِ ادارن کي مضبوط بنائڻ (جزو 3)، منصوبي جو انتظام ۽ انهيءَ تي عملدرآمد جو خرچ (جزو 4) ۽ هنگامي حالتن جو ترت تدارڪ ڪرڻ (جزو 5).

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اِي ايس ايم پي) ماحولياتي ۽ سماجي اثرن ۽ انهن اثرن کي گهٽائڻ لاءِ بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ يعني جزي- 1 تي خاص توجهہ ڏئي ٿو. هن جزي ۾ ٻوڏ کان بچاءَ بندن جي نظام ۽ نيڪال سرشتي جي مرمت ۽ بحالي شامل آهن. هن دستاويز اندر دادو ضلعي جي اسڪيمن تي ڌيان ڏنو ويو آهي. انهن ۾ لاڙڪاڻو سيوهڻ بند جي نئين سر تعمير/مرمت، سُپريو بند جي مرمت، خيرپور ناٿن شاهہ ۾ گندي پاڻي نيڪال نيٽ ورڪ جي مرمت، ميهڙ ۾ گندي پاڻي جي مکيہ نيڪال نيٽ ورڪ ۽ وڏي واهہ جي مرمت، خيرپور ناٿن شاهہ ۾ گندي پاڻي جي نيڪال نيٽ ورڪ ۽ وڏي واهہ جي مرمت، سُنهري شاخ نالي جي مرمت، ڪڪول واهہ نالي جي مرمت، راڏڻ شاخ نالي جي مرمت ۽ ضلعي دادو ۾ راڏڻ شاخ ٻِي نالي جي مرمت شامل آهن.

منصوبي ۾ شروعاتي ڇنڊڇاڻ جي طئہ ٿيل معيار موجب، هن پروجيڪٽ تي عملدرآمد ٿيڻ سان گهٽ درجي جا ماحولياتي ۽ سماجي اثرَ پئجي سگهن ٿا. اهي خدشا عارضي

رهندا، انهن جي تلافي ڪري سگهبي ۽ پروجيڪٽ واري ايراضيءَ تي انهن جا اثر ڏگهي عرصي تائين نہ رهندا. ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي هن منصوبي (اِي ايس ايم پي) کي عالمي بئنڪ جي تحفظ ۽ سلامتي واري ٽيم جي صلاحن سان اهڙي طرح تيار ڪيو ويو آهي جو ذيلي پروجيڪٽ ۾ گهٽ نوعيت جي خدشن جو تدارڪ ڪري سگهجي. بحاليءَ ۽ مرمت جا ڪم شيڊيول 2 جي دائري ۾ اچن ٿا. تنهنڪري منصوبي تحت، ابتدائي ماحولياتي جانچ پڙتال (آءِ اِي اِي) ڪئي وئي آهي ۽ اڏاوت واري ڪم کان پهرين، 14 مارچ 2024 تي 'ڪوبہ اعتراض ناهي سرٽفيڪيٽ' يا اين او سي وٺڻ لاءِ سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽيءَ وٽ درخواست جمع ڪرائي وئي. 23 مارچ 2024 تي 'ڪوبہ اعتراض ناهي سرٽفيڪيٽ' يا اين او سي ڪاميابي سان حاصل ڪئي وئي آهي.

ذيلي پروجيڪٽ علائقي جو ماحولياتي ۽ سماجي بيس لائين، متاهين سطح ۽ زير زمين پاڻي جي معيار سان گڏوگڏ آسپاس جي فضا ۽ گوڙ گهمسان جي سطح جي تجزئي سان طئہ ڪيو ويو. ماحولياتي معيار جي چڪاس جي بيس لائين جا انگ اکر ٻڌائين ٿا تہ ذيلي پروجيڪٽ جي سيني هنڌن تي ڪلورائيڊ جي اوچي سطح موجود آهي. انهي کان علاوه، سپريو بند وٽ، پيئڻ جي پاڻي ۾ ڪروميم جي سطح قابل قبول حد کان وڌي وئي آهي. هوا جي معيار بابت رپورٽ ۾، سپريو بند تي هوا ۾ موجود ذرڙن (ايس پي ايم) جي نمايان متاهين سطح ظاهر ٿئي ٿي. آسپاس جي فضا ۽ گوڙ گهمسان جي سطح واري رپورٽ مان ظاهر ٿئي ٿو تہ انگ اکر قابل قبول ۽ سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوالٽي اسٽئنڊرڊ جي طئہ ڪيل حدن اندر آهن. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ ۾ مقامي يا خطري ۾ پيل جانورن يا مخصوص نباتات جي ڪنهن بہ قسم کي بند ناهي ڪيو ويو. هي علائقا جهنگلي جانورن جي ڪنهن پناهگاه يا محفوظ قرار ڏنل علائقن جي پرسان ناهن.

ذيلي پروجيڪٽ جي مختلف علائقن مان زميني نمونا وٺڻ جو ڪم(سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽيءَ کان منظور شده) ميسرس ڊَڪام ليبارٽري ڪيو. سنڌ اينوائرنمينٽل

ڪوالٽي اسٽئنڊرڊ 2016 (ايس اِي ڪيو ايس) مطابق انهن زميني نمونن جي چڪاس ڪئي وئي.

ڏيلي پروجيڪٽ جي ايراضي، 2 اي ۽ 2 بِي واري حصي ۾ اچي ٿي. انهي زمين جي زلزلي جنبش ماپ (پِي جِي اي) هڪٻئي کان مختلف آهي جيڪا 0.08 کان وٺي 2.4 تائين آهي. هتان جو گرمي پد اپريل، مئي ۽ جون جي مهينن ۾ 41 سيلسيس کان ٽپي وڃي ٿو. هن علائقي ۾ برساتن پوڻ جي ساليانو سراسري ماپ 4.9 کان 5.6 انچ آهي.

هن منصوبي جي مقرر ڪيل علائقي ۾ سماجي بيس لائين جوڙڻ لاءِ مختلف ڳوٺن ۾ آبادين ۾ سروي ڪيا ويا ۽ صلاحون ورتيون ويون. ڳوٺن جو انتخاب انهي بنياد تي ڪيو ويو ته حڪمت عملي جي حوالي سان اهي منصوبي جي اثر نفوذ واري راهداري کي ڪيترا ويجها آهن ۽ ڏيلي پروجيڪٽ تي انهن جا ڪهڙا سڌا اثر پوندا. ڳوٺن جي نمائندن ۾ ٻين مکيه شراڪت دارن، هنن قدمن جي حوالي سان سنڌ جي آبپاشي کاتي جي سرگرم ڪردار جي گهڻي تعريف ڪئي. ڳوناٽن مطابق، کين اميد آهي ته تجويز ڪيل سرگرمين تي عملدرآمد سان سندن گهرن جو بچاءُ ٿيندو، روزي روٽي ۽ آمدني جي وسيلن جي حفاظت ٿيندي، لڏپلاڻ جو خطرو گهٽجي ويندو ۽ اهڙي ريت، سندن غربت ۾ گهٽتائي ايندي.

ڏيلي پروجيڪٽ جي ڇنڊڇاڻ، ماحولياتي ۽ سماجي معاملن جو تدارڪ ڪرڻ لاءِ هڪڙي فهرست وسيلي عمل ۾ آندي وئي. انفرادي فهرستون ڀرڻ لاءِ زميني سروي ڪيا ويا. انهن سرويئن دوران جيڪي به ماحولياتي ۽ سماجي خدشا قلمبند ٿيا، ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) جي تشڪيل دوران تن تي غور ڪيو ويو. بحاليءَ ۽ مرمت جا وڏا ڪم ڪُل ايراضيءَ تائين محدود رهندا. انهي ايراضي اندر عوامي استعمال جي ڪنهن عمارت يا ڪاروباري سرگرمين جو ڪو وجود ناهي ڏٺو ويو.

تجويز ڪيل منصوبي ۾ اڏاوتي ڪم لاءِ قائم ڪيل ڪُل ايراضي، آبپاشي کاتي سنڌ، حڪومتِ سنڌ جي ملڪيت آهي. آبپاشي کاتي سنڌ-حڪومتِ سنڌ جي واسطيدار ڊويزن کان، انهي زمين جي ملڪيت جو رسمي ليٽر ورتو ويو آهي جنهن ۾ سرڪاري وراثت جي تصديق ٿيل آهي. اهو ليٽر **ضميمي** 1 طور شامل ڪجي ٿو. اڻ سڌي طرح ناڪاري اثرن جو ڪاٿو تجويز ڪيل سرگرمين جي وچ واري هنڌ 500 فوٽن تي لڳايو ويو. ذيلي پروجيڪٽ ويجهو قديم آثارن جي ڪا به جاءِ، قدرتي ثقافتي وسيلا يا قبرستان نظر نه آيا جن جو اڏاوتي ڪمن جي نتيجي ۾ متاثر ٿيڻ جو امڪان هجي. اڏاوت واري مرحلي ۾ سماجي طور حساس جايون جهڙوڪ: مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت مرڪز ۽ قبرستان وغيره اڻ سڌي طرح متاثر ٿيڻ جو امڪان آهي پر اهو اثر عارضي هوندو۽ (نقصان گهٽائيندڙ تدبيرون اختيار ڪرڻ سان) انهن جي تلافي ٿي سگهي ٿي.

اڏاوتي ڪمن ۾ آساني پيدا ڪرڻ لاءِ، **ٽيبل 4** ۾ ڄاڻايل 14 ننڍا وڻ هٽايا ويندا. انهن مان ڪوبه وڻ، آءِ يو سي اين جي انهي فهرست ۾ ناهي جن کي ختم ٿيڻ جو خطرو هجي. انهي ساڳئي قسم جي 70 وڻن جي ٻيهر پوکائي اڏاوتي ڪم جي ٺيڪيدار جي ذميواري هوندي، يعني 5:1 جي تناسب سان هڪڙي وڍيل وڻ لاءِ پنج ٻيا وڻ پوکيا ويندا. انهي ڪم کي سولو بنائڻ لاءِ، اڏاوتي ڪم شروع ٿيڻ کان اڳ وڻن جي سامان جي تفصيل يا انوينٽري تيار ڪئي ويندي. زميني سروي دوران ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ ڪي به تحفظ ڏنل ٻيلا يا ڪنهن مخصوص نباتات يا جانورن جو ڪوبه خطري ۾ پيل قسم نه ڏٺو ويو.

اڏاوتي ڪم ڪندڙ مزدورن جي پيشي سان لاڳاپيل صحت ۽ حفاظت کي يقيني بنائڻ لاءِ هڪ جامع طريقي ڪار تيار ڪيو ويو آهي. انهيءَ ۾ بيمارين ۽ حادثن کان بچڻ لاءِ مستقل چڪاس، مزدورن ۽ ڳوٺاڻن کي صحت-صفائي جي ڄاڻ ڏيڻ، صفائي سترائي لاءِ قدم کڻڻ، هنگامي بنيادن تي ترت سهائتا جي طريقن تي عمل ڪرڻ، صفائي جون گهربل سهولتون ڏيڻ، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن لاءِ گند جي دٻن جي فراهمي شامل آهن. هي سمورا ڪم سنڌ فِلَڊ ايمرجنسي رِي- هيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اِي آر

پي) لاءِ خاص طور تيار ڪيل ليبر مئنجمنٽ پراسيجر مطابق ۽ بغير ڪنهن رڪاوٽ جي انهي پروسيجر سان ڳنڍيل آهن.

سنڌ فِلَڊِ ايمرجنسي رِي- هيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اِي آر پي) توڙي موجوده ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اِي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ، عملدرآمد وارو شعبو يا پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) سنڌ جو آبپاشي کاتو ذميوار هوندو جنهن جو سربراهه پراجيڪٽ ڊائريڪٽر آهي. پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پِي آءِ يُو) ڪنسٽرڪشن سپرويئن ڪنسلٽنٽ (سِي ايس سِي) جون خدمتون بہ حاصل ڪيون آهن جيڪو اڏاوتي ڪمن جي نگرانيءَ لاءِ ذميوار هوندو. انهي کان علاوه، اڏاوتي ڪمن جو ٺيڪيدار، نقصان کي گهٽ ڪرڻ وارا قدم سرانجام ڏيڻ ۽ موجوده اي ايس ايم پي ۾ واضح ڪيل ٻين ضرورتن جي پورائي لاءِ ماحولياتي، سماجي، صحت ۽ تحفظ جو/ ليبر آفيسر مقرر ڪندو.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ -/46996500 رپيين جي ڊالر بجيٽ رکي وئي آهي.